การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

DEVELOPMENT OF MANAGEMENT MODEL FOR ENHANCING THE QUALITY OF EDUCATION FOR SMALL SCHOOLS USING THE COMMUNITY-BASED LEARNING

ระวิวรรณ พรหมวรรณ[1] และชุติมา มุสิกานนท์

Rawiwan Promwan[1] and Chutima Musikanon

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Email: raviwan1965@hotmail.com[1]

Received 25 April 2022; **Revised** 21 June 2022; **Accepted** 3 June 2023.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อกำหนดองค์ประกอบ และตัวชี้วัด 2) พัฒนาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดการวิจัย ด้วยเทคนิคเดลฟาย 3) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เพื่อรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และ 4) ประเมินความคิดเห็นจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 150 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน และพิสัยควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ผลการประเมิน พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทั้งหมดที่กล่าวมาทุกด้าน และอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, โรงเรียนขนาดเล็ก, ชุมชนเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of the research article is 1) to develop a management model to improve the quality of education in small schools. using the community-based learning; and 2) to assess the appropriateness and feasibility of the management development model to enhance the quality of education in small schools. using the community-based learning. The research was

conducted in four steps: 1) analyze documents and research related management to improve the quality of education in small schools using the community-based learning to define the components and indicators 2) develop the components and research indicators using Delphi technique, 3) interviewed 21 experts to obtain additional suggestions, and 4) evaluate opinions of 150 school administrators and teachers. The statistics used in the data analysis were percentage, mean and standard deviation, median, and quartile Interquartile range

The results show that: 1) Development of management style elements to enhance the quality of education in small schools using the community-based learning in all 4 areas: General administration; Teacher development, Teaching and learning development and the Development of relationships between schools and communities. 2) The results of the evaluation show that the management components to improve the quality of education in small schools using the community-based learning is all of the above and is at a high level

Keyword: Management Model, Education for Small Schools, Community-Based Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศจะเจริญก้าวหน้าต้องอาศัยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยกำลังคนเป็นเรื่องสำคัญ เพราะคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า แต่คนจะมีประสิทธิภาพ เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการด้านการศึกษาและสถานการณ์การพัฒนาประเทศที่จะบ่งชี้ว่าประเทศยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งต้องเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันต่างมีความเข้มแข็งขึ้นตามแนวทางการพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ เช่น การพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมก้าวสู่สังคมบนฐานแห่งความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นธรรมเชื่อมโยงกับนานาประเทศ บนความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นฐานที่มั่นคงและพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐที่ต้องการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จึงน่าจะเป็นรูปแบบวิธีการที่มีแนวทางตรงเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาการศึกษาชาติฉบับปัจจุบัน คือส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระทั้งในด้านวิชากา งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป โดยมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการสร้างบทบาทภาระหน้าที่ใหม่ให้กับชุมชน โดยมีหลักแนวคิดในการดำเนินการ ที่ต้องประกอบไปด้วย 1) ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาและบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 2) ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปแบของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองประจำคณะสี คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองประจำหมู่บ้าน 3) การจัดการศึกษาต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองแ ละชุมชนมากที่สุด 4) โรงเรียนต้องจัดการศึกษาในระบบ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม มีการบริการ

แก่ชุมชน ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นก้าวแรกของความพยายามที่จะลดความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ที่ส่งผลต่อบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งสตรี เด็ก ชาวชนบท คนยากจนในเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยด้อยโอกาส และเด็กเป็นจานวนล้าน ๆ คนที่ขาดโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาและไม่มีงานทำ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อเป็นฐานของการพัฒนา โดยเฉพาะฐานการสร้างความสามารถใน การแข่งขันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและการสื่อสาร ที่นับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้า สร้างความเท่าเทียมและโอกาสในการได้รับการศึกษาของประชาชน ในชาติให้มากขึ้นตามดัชนีความเจริญเติบโตของประเทศ การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สนองตอบความต้องการของประเทศและประชาชนที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงเป็นความจาเป็นที่แต่ละประเทศต่างคานึงถึงและมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ และสานต่อการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นตามทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของประเทศและตอบสนองต่อกระแสโลกาภิวัฒน์ การจัดการศึกษาทุกด้านจำเป็นต้องพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อนาไปใช้ในการดารงชีวิตอย่างมีความสุข และการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ (Tony Wagner, 2012 : 24)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปัจจุบันได้พยายามผลักดันให้ประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยไม่ทิ้งเด็กประมาณ 1 ล้านคน ที่ยากจนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงควรอย่างยิ่งที่จะจัดให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นประเด็นระดับชาติที่ต้องดำเนินการไม่ต้องรอเวลา เนื่องจากการพัฒนามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีและการแข่งขันโดยเชื่อว่ากำลังแรงงานที่มีฝีมือและระดับมันสมองช่วยสร้างเศรษฐกิจใหม่และสร้างนวัตกรรม (Patmasiriwat, D., 2010) จากความสำคัญทางดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่จะเหมาะสมกับรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทั้งนี้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

ความคิดเห็น สุ่มโรงเรียนระดับมัธยมสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 75 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมทั้งหมด 150 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่ประกอบด้วย ด้านบริหารทั่วไป ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้วยเทคนิค เดลฟาย (Delphi Technique) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน

ขั้นตอนที่ 3 แสวงหาข้อแนะนำเพิ่มเติม โดยเชิญผู้บริหารสถานศึกษามาจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ มีคุณวุฒิ และเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการจำนวน 9 คน เพื่อเสริมให้การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีความเหมาะสมและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความคิดเห็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จากผู้บริหารสถานศึกษา จากโรงเรียนระดับมัธยมสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 75 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 150 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่าเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้ครอบคลุมเนื้อหา สรุปองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ต่อไปนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาทักษะผู้เรียน ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาการประเมินผลการเรียน

ตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาก่อนที่จะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ คุณวุฒิ และเป็นที่ยอมรับในด้านการบริหารการศึกษา หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC)

ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยโดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจากโรงเรียนสังกัดพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, 1960 : 201-204)

เก็บรวบรวมข้อมูล โดย

รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามในลักษณะคำถามเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างกว้างขวางในทุกประเด็น การรวบรวมข้อมูลรอบที่ 1 นี้อาจใช้การส่งแบบสอบถามไปถาม

ผู้เชี่ยวชาญ และอาจมีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้เชี่ยวชาญโดยมีการตั้งคำถามแบบเปิดนำซึ่งจะทำให้ได้ความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ

รอบที่ 2 ใช้แบบสอบถามฉบับใหม่ที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบคำถามแบบเปิดในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นคำถามแบบปิด ซึ่งจะเป็นคำถามแบบประเมินค่า (Rating Scale Questionnaires) แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

รอบที่ 3 นำคำถามรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของคำถามแต่ละข้อ จากนั้นใช้ข้อคำถามเดิมสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่ โดยเพิ่มค่ามัธยฐานกับค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไว้ และบอกให้ผู้เชี่ยวชาญทราบว่า ผลการตอบรอบที่ 2 ท่านตอบอยู่ตำแหน่งใดให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีการทบทวนคำตอบและตอบกลับมาอีกครั้ง ซึ่งในการตอบครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นแตกต่างหรือไม่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่นและจะได้พิจารณาว่า ตนเห็นด้วยกับความสอดคล้องในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบพร้อมยืนยันคำตอบเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter Quartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการส่งแบบสอบถามรอบที่ 2 พร้อมทั้งรายงานให้ผู้เชี่ยวชาญทราบเกี่ยวกับค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อคำถามที่ได้วิเคราะห์ จากคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งคำตอบเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างคำตอบของตนเองและของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น สำหรับนำมาใช้ประกอบการพิจารณาทำการตัดสินใจยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบของตน หากผู้เชี่ยวชาญยังยืนยันคำตอบเดิม แต่เป็นคำตอบที่มีค่าอยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นจะต้องให้เหตุผลประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย

การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 จำนวน 9 คน มาร่วมอภิปรายผล และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหา และแนวทางการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูลประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แปลความหมายโดยใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย โดยใช้ช่วงของค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981: 69)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 21 คน เห็นด้วยกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมกระบวนการเดลฟายเทคนิค เห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการ

พัฒนาการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และตัวชี้วัดขององค์ประกอบทั้ง 20 ข้อ มีความเหมาะสมดี ส่วนการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก และการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 9 คน ต่างเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเหมาะสมดีแล้ว

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จากการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 150 คน พบว่า ทุกคนเห็นด้วยกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐานทั้งหมดที่กล่าวมาทุกด้านแล้วอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.27)

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความยั่งยืนของชุมชนบางกะเจ้า ผู้วิจัยสามารถทำการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะผู้เรียน ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาการประเมินผลผู้เรียน สามารถทำการอภิปรายผลแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารทั่วไป ที่พบว่าควรมีตัวชี้วัดที่ ผู้บริหารต้องมีธรรมภิบาล ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารเป็นผู้สร้างแรงจูงใจ และผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช โสมาบุตร (Somabutr, S.,2017) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการ ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก คือ ควรส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลแก่ครูและนักเรียนในการค้นคว้าและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ปรับปรุงระบบอุปกรณ์การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีสภาพพร้อมใช้งาน สนับสนุน ส่งเสริมการนำสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีแผนในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ดำเนินการตามแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

1.2 ด้านการพัฒนาครูผู้สอน ที่พบว่าควรมีตัวชี้วัดที่ ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นโค้ช ครูต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ครูต้องยึดหลักสอนน้อยเรียนมาก ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และครูต้องออกแบบกระบวนการเรียนให้สนุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี สุ่มมาตย์ (Summat, S.,2014) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ ได้แก่ 1.1) การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและบริบทของโรงเรียน 1.2) เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 1.3) จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1.4) การพึ่งตนเองในระบบการบริหารและการจัด การเรียนรู้ของผู้เรียน 1.5) การสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 2)

จุดมุ่งหมายการพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี เก่งและมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีความสนใจใฝ่รู้

1.3 ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ที่พบว่าควรมีตัวชี้วัดที่สอนให้เด็กมีสุนทรียภาพในศิลป์ ดนตรี และกีฬา สอนให้เด็กมีทักษะในการทำงานและรักการทำงาน สอนให้เด็กเข้าใจและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สอนให้เด็กมีความรู้และทักษะของโลกในศตวรรษที่ 21 และสอนให้เด็กรู้จักพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญนภา ชูพงษ์ (Chuphong, P.,2013) ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า พบว่า การแก้ไขปัญหาต้องมีความยืดหยุ่นในการกำหนดรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่วัฒนธรรม และความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น ควรมีนโยบายให้มีความชัดเจนและต่อเนื่องในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน ส่งเสริมให้มีแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกัน เช่น ส่งเสริมให้มีระบบการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดระบบการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนหรือการสอนแบบคละชั้น การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมให้มีการจัดงบประมาณในรูปแบบของกองทุนพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้วิทยากรในท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูที่เกษียณอายุราชการแล้วมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน

1.4 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่พบว่าควรมีตัวชี้วัด ที่นักเรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาและสถานที่สำคัญของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมรับรู้ในเรื่องการเงินของโรงเรียน กรรมการโรงเรียนประกอบด้วยตัวแทนครูและชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนตระหนักว่าตนเองเป็นเจ้าของโรงเรียน และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประเภท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐ เทพไกรวัล (Thepkraiwan, P.,2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มบุคคล หน่วยงาน/องค์กร ที่สมัครใจรวมกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มผู้นำชุมชน สถาบันทางศาสนา สถาบันอุดมศึกษา กลุ่มศิษย์เก่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงพยาบาลชุมชน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ดำเนินการตามกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทเพื่อทราบจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงาน ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป แล้วสรุปรวมจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อกำหนดเปูาหมายในการทำงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน

2. จากการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ทั้ง 150 คน พบว่า ทุกคนมีความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้ผ่านกระบวนการที่มีคุณภาพ สะท้อนสภาพความเป็นจริงของการบริหารโรงเรียน จึงทำให้การประเมินความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของโกลด์ (Gold, 2000 : 295) ได้ศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการมีความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐ Philadelphia ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัวกับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งถือเป็นสมบัติความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับชุมชนและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของผู้ปกครองในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ฐานะของคนในชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการสร้างการมีหุ้นส่วน และความร่วมมือระหวางผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองเป็นทรัพยากรทีมีคุณค่าทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับโรงเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของดีลาเนย์ (Delaney, 2000 : 2349 – A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครอง และสมาชิก ในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียน การสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ/สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนทีอยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ/ไม่พอใจต่อช่องทางการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า (1) ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกบบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักการศึกษามีผลทำให้เกิดความตรึง เครียดระหว่างกลุ่มทั้งสองได้ (2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสม จะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ทีไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหวางกันได้ (3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนือง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น (4) การทีไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออยางใกล้ชิดและเปิดเผยจะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ (5) เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมืออาชีพมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของบริตติงแฮม (Brittingham.1998, p. 1406 –A) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัวและชุมชนทีประสบผลสำเร็จ ดังนี้ ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเป็น ความคาดหวังทีสำคัญที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีคุณภาพ และพัฒนา ปรับปรุงอยางต่อเนื่อง ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนว่า จะสอนอะไร สอนอย่างไร และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องตระหนักคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านสังคม อารมณ์ และความก้าวหน้าในวิชาชีพของเด็ก การพัฒนาสภาวะของเด็ก และครอบครัวให้ดีขึ้น ถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนที่เข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Louise (1998 : 4551-A) ได้วิจัยเรือง “ความพึงพอใจของผู้ปกครอง และชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรม” พบว่า ผู้ปกครองและชุมชนต้องการมากกว่าการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น คือ ต้องการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในการช่วยเหลืออยางเท่าเทียมกัน ผู้ปกครอง และชุมชน มีความคาดหวังทีจะร่วมให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนและสิ่งทีสามารถช่วยได้มากที่สุด คือ การให้ความรู้เฉพาะทาง / ทักษะ การประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนออแนะสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

1. ด้านการบริหารทั่วไป สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน และนักเรียน เพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ด้านการพัฒนาครูผู้สอน สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอน เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ การศึกษาดูงาน ตลอดจนการสนับสนุนการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

3. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมให้ความรู้กับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4. ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยสภาพปัญหาการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐานพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการ

ในประเด็นใดที่สำคัญ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กับประเทศอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่มีความทันสมัยต่อการบริหารต่อไป

References

Best, John W. (1981). *Research in Education*. 3rd ed. Englewood cliffs, New Jersey : Prentice. Hall Inc.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing(5th ed.)*. New York : Harper Collins.

Chuphong, P., (2013). Management of small schools with participation of communities and local administrative organizations. Doctor of Philosophy Thesis Department of Public Administration Graduate School of Management Studies Sripatum University.

Delaney. (2000). "Parent Participation in District - level Curriculum Decision – Making : A Year in The Life of A School District," *Proquest Digital Dissertations. 60* (7) : 349.

Gold, S.E. (2000). "Community Organizing at a Neighborhood High School : Promises andDilemmas in Building Parent - educator Partnership and Collaborations," *Pro Quest Digital Dissertations. 60* (7) : 295.

Patmasiriwat, D., (2010). Finance for society: Imagination and research for a better society. 5th printing. Bangkok: P.A. Living.

Romsri, S., (2016). Management model to raise the quality and standards of educational institutions. Roi Et Primary Educational Service Area Office, Area 1. Praewa Kalasin Academic Journal Kalasin University. 3(1): 9-26.

Somabutra, S., (2017). Guidelines for developing the quality of small schools. Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office, Area 4. Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University. 36(6): 28-41.

Summat, S.,(2014). Educational management model to develop student quality in small schools. Under the jurisdiction of the Kalasin Primary Educational Service Area Office, Area 3. Thesis, Ph.D. Maha Sarakham: Maha Sarakham Rajabhat University.

Theppkraiwan, P., (2011). Development of a cooperation network model for the quality of education in small primary schools. Doctor of Philosophy Thesis Graduate School :Khon Kaen University.

Wagner, Tony. (2012). *Tony Wagner's Seven Survival Skills*. Available from http://www.tonywagner.com/7-survival-skills.